

Katsauksia ja keskustelua

Talouspoliittinen neuvonanto – kysyntä ja tarjonta

ALAN S. BLINDER

1. Johdanto

Yleisesti uskotaan, että taloustieteen käyttö ja siitä saatava hyöty makrotaloudellisessa politiikanteossa on tänään vähäisempää kuin 10–15 vuotta sitten. Uskon itsekin samoin. Mielestäni tähän tilanteeseen ovat syyäitä sekä poliitikot että heidän neuvonantajansa. Tilanteen ymmärtämiseksi esitän aluksi seuraavan yksinkertaisen premissin, joka kuvaa poliittisten päätöksentekijöiden suhtautumista taloudelliseen analyysiin ja heidän siitä saamaansa hyötyä:

Päätöksentekijät haluavat saada kvantitatiivisia ja näennäisesti oikeita vastauksia heitä kiinnostaviin kontrafaktuaalisiin kysymyksiin.

Kukin premissiin sisältyvä adjektiivi ansaitsee lähemmän tarkastelun.

Kontrafaktuaaliset kysymykset koskevat asioita, jotka eivät ole toteutuneet. Poliittiset päätöksentekijät eivät ole tutkijoita, joille tiedon etsiminen on itsetarkoitus. He miettivät, mitä vaikutuksia tietyllä toimenpiteellä tai toimintalinjalla mahdollisesti on. («Miten verojen lisäys vaikuttaa korkoihin, työllisyyteen ja kauppataseen vajeeseen?») Sama kysymys voidaan esittää myös toisella tavalla. Päätöksentekijät haluavat tietää, mitkä toimenpiteet tuottavat toivotun tuloksen. («Miten voisim-

me supistaa kauppataseen vajetta turvautumatta protektionismiin tai aiheuttamatta taantumaa?»)

Kontrafaktuaalisiin kysymyksiin ei kuitenkaan voida vastata ilman teoriaa. Niinpä päätöksentekijä, joka ei lainkaan arvosta talusteoriaa, joutuu kaikesta huolimatta tahtomattaan — tai paremminkin tietämättään — tiukasti tukeutumaan siihen. Tästä syntyy jännitettä poliittisten päätöksentekijöiden ja ekonomistien välille. Päätäjät eivät haluaisi käyttää teoriaa, mutta he eivät yksinkertaisesti tule toimeen ilman sitä.

Toiseksi päätöksentekijät suosivat *kvantitatiivisia* vastauksia. Tämä pätee myös silloin, kun taloustieteilijät eivät voi niitä antaa, ainakaan rehellisesti. Päätöksentekijälle harvoin riittää se, että hän tietää, että muuttajan x nostaminen saa luultavasti aikaan lisäyksen endogeenisessa muuttujassa y . Hän haluaa tietää sekä x :n että y :n muutoksen suuruuden. Alentaako 10 miljardin dollarin verojen lisäys kauppataseen vajetta 1 miljardilla vai 10 miljardilla dollarilla? Vastauksella saattaa olla merkitystä päätöksentekoon. Talusteoria kuitenkin antaa useimmiten vain kvalitatiivisia vastauksia. Kun riittävästi reaali maailman piirteitä otetaan huomioon, silloin yksinkertaiset mallit eivät aina anna edes yksiselitteisiä kvalitatiivisia vastauksia.¹

Jotta kvalitatiivisista vastauksista voitaisiin

* Perustuu SITRA:n ekonomistikurssilla Helsingissä 5. 11. 1990 pidettyyn luentoon. Aihetta on käsitelty myös julkaisussa Blinder (1990). Toimitus kiittää *Paula Ruokolaa* tekstin kääntämisestä.

¹ Esimerkiksi korkojoustop ja varallisuusvaikutukset tekevät makromalleissa rahapolitiikan vaikutukset yleensä epäselviksi.

siirtyä kvantitatiivisiin, täytyy mallien teoreettinen rakenne täyttää numeroilla. Tämä merkitsee usein sitä, että mallin rakennetta joudutaan monimutkaistamaan siten, että siihen voidaan syöttää todelliset luvut ja että se voidaan estimoida ekonometrisesti. Tämän vuoksi suuret ekonometriset mallit ovat kömpelöydestään ja eleganssin puutteestaan huolimatta olleet ja tulevat edelleen olemaan hyödyllisiä työkaluja talouspolitiikan analyyseissä. *Robert Solow* letkautti kerran, että ekonometrisen mallin on kuin nokkela lapsi: siltä löytyy vastaus joka kysymykseen.

Kolmanneksi tarkastelen avainkysymystä: ovatko vastaukset oikeita? Premississäni käytin kiusoittelevaa adjektiivia *näennäisesti oikea* sen vuoksi, että kukaan ei voi tietää, milloin vastaus kontrafaktuaaliseen kysymykseen on oikea. Tiedyt vastaukset kuitenkin näyttävät oikeilta, kun taas toiset näyttävät vääriltä — varsinkin poliitikoille, joilla on usein vahvoja ennakkokäsityksiä ja jotka eivät ole omaksuneet taloustieteilijöiden kyselevää suhtautumistapaa.

Valitettavasti poliitikkojen ennakkokäsitykset taloudellisista kysymyksistä harvoin perustuvat mihinkään aikaisemmin karttuneeseen tieteelliseen evidenssiin. Ne ovat peräisin

- (a) ideologisista mieltymyksistä,
- (b) yksinkertaisesta toiveajattelusta. Ellei poliitikko ole normaalia ennakkoluulottomampi, hänen suhtautumisensa sellaisiin ekonomisteihin, jotka antavat hänelle häntä miellyttäviä vastauksia, on paljon kunnioitettavampaa kuin hänen suhtautumisensa niitä kohtaan, joiden vastaukset eivät häntä miellytä. *Paul Samuelson* on huomauttanut (1962, s. 17), että »Prinssi saa yleensä kuulla niitä asioita, joita hän haluaa kuulla».
- (c) omista henkilökohtaisista kokemuksista, joita usein kriittikömmästä yleistetään. Ekonomistit on totutettu ajattelemaan tilastollisesti ja heillä on taipumus virnistellä kansanomaisille esimerkeille ja pitää niitä epäuskottavina »anekdootteina». Mutta tavalliset ihmiset uskovat siihen, mitä heille esimerkin avulla osoitetaan.

Lankomiehen kokemukset saavat heidät paljon vakuuttuneemmiksi kuin tilastollinen evidenssi.

Lopuksi poliittiset päätöksentekijät haluavat keskustella heitä *kiinnostavista* kysymyksistä, eivät kysymyksistä, joilla on merkitystä akateemisille tutkijoille. Siten esimerkiksi *Robert Barron* tutkimus (1977) saattaisi antaa numeerisia vastauksia kysymykseen, paljonko työttömyys alenisi, jos rahan määrän kasvu odottamattomasti pieneni 2 prosenttia? Monenkaan päätöksentekijän mielestä tämä ei ole mielekäs kysymys.

Ekonomisteilla on lyhyellä aikavälillä vain harvoin mitään merkittävää vaikutusta niihin kysymyksiin, jotka poliittisten päätöksentekijöiden asialistalla ovat tärkeimpiä². Hyödylliset neuvot koskevat normaalista poliitikkojen asettamia kysymyksiä.

Pyydän ottamaan huomioon, että premisiini kuvaa *hyödyllisiä*, ei välttämättä *hyviä* neuvoja. Joskus ainoa rehellinen vastaus johonkin kysymykseen on: »Kukaan ei tiedä.» Joskus paras tieteeseen perustuva vastaus on ristiriidassa päätöksentekijän vankkojen uskomusten kanssa. Toisinaan taas paras neuvo olisi pyytää poliitikkoa esittämään toisenlainen kysymys.

Tämänkaltaisista neuvoista kuitenkin harvoin otetaan vaarin. Kun kuilu poliittisten päätöksentekijöiden hyödyllisinä pitämien neuvojen ja taloustieteilijöiden hyvinä pitämien neuvojen välillä kasvaa kovin suureksi, neuvonantomarkkinat kuivuvat kokoon. Kuilu voi syntyä joko kysyntä- tai tarjontapuolelta. Tarkasteltaessa 1970-luvun puolivälin jälkeistä makrotaloustiedettä löytyy, kuten edellä mainitsin, syyllisiä molemmilta puolilta.

Seuraavassa aion esittää joitakin kriittisiä huomautuksia ekonomisteja kohtaan. Sen jälkeen esitän yhtä kriittisiä huomautuksia poliittisia päätöksentekijöitä kohtaan. Lopuksi keskustelen lyhyesti siitä, millä tavalla osapuolet voitaisiin jälleen saattaa yhteen.

² Pitkällä aikavälillä ekonomistien merkitys on koko lailla erilainen, kuten Keynes aikanaan esitti.

2. Neuvojen tarjonta: taloustieteen epäonnistuminen

Kesällä 1975 toimin jonkin aikaa vierailevana akateemisena asiantuntijana USA:n kongressin budjettitoimistossa, jonka toiminta oli juuri alkamassa. Tuona aikana alussa esittämani premissi neuvonannon hyödyllisyydestä oli rutiininomaisesti ja tiedostamattomasti hyväksytty. Päätöksentekijät esittivät kontrafaktuaalisia kysymyksiä, joihin me tekniset asiantuntijat yritimme parhaan kykymme mukaan antaa kvantitatiivisia vastauksia käyttäen suuria ekonometrisiä malleja, joiden tuloksia täydensimme vapaasti valitsemillamme annoksilla harkintaa.

Koska nämä mallit olivat syntyneet enemmän tai vähemmän suoraan edellisen vuosikymmenen akateemisen tutkimuksen perusteella, väärässä paikassa työskentelevä professori, kuten minä, tunsivat olevansa täysin kotonaan niiden parissa. Kukaan — kaikkein vähiten me budjettitoimiston ekonomistit — ei uskonut näiden mallien olevan täydellisiä. Mutta ajattelimme, että oli parempi käyttää niitä numeroiden tuottamiseen kuin turvautua satunnaislukugeneraattoriin, filosofiseen itsetutkiskeluun tai astrologiaan.

Lisäksi uskoimme, että tuottamillamme numerotiedoilla olisi jokin vähäinen vaikutus talouspoliittisiin päätöksiin olkoonkin, että sen merkitys oli paljon vähäisempi kuin puoluepolitiikan merkitys. Elätelimme toiveita, että tuo vähäinen vaikutus olisi terveellinen. Eikä meistä koskaan tuntunut siltä, että se mitä olimme tekemässä olisi ollut tieteellisesti arveluttavaa. Elimme siinä uskossa, että akateeminen tutkimus edelleenkin tulisi parantamaan näitä malleja.

Pian tämän jälkeen akateemiset ekonomistit alkoivat peräytyä tämänkaltaisesta ohjelmasta ja lopulta hylkäsivät sen kokonaan. Miksi? Mielestäni siihen ei ollut mitään perusteltua syytä. Talouspoliittisten neuvojen markkinoiden tarjontapuolella sattui vakava epäonnistuminen.

Yritän seuraavassa täsmentää väittämäni kiinnittämällä huomiota kolmeen tekijään,

jotka kaikki ovat yhteydessä siihen prosessiin, jonka yhteydessä uusi klassinen taloustiede päihitti keynesiläisyyden amerikkalaisissa yliopistoissa 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa.

Taloustieteen sosiologia

Palkitsemisjärjestelmä on korkeakouluissa viinoutunut. Muoti näyttölee aivan liian suurta osaa. Maine ja ammatillinen eteneminen perustuu enemmän tekniseen taituruuteen kuin tutkimustuloksiin, joista olisi jotakin käytännön hyötyä.

Taloustiede on viime vuosikymmeninä tullut hyvin tekniseksi tieteenalaksi, Yhdysvalloissa ehkä enemmän kuin muualla. Millä tahansa tieteenalalla tekniset asiantuntijat jakavat palkintoja tekniikalle. Se on tapa, jolla nuorten hampaat testataan.

Rationaalisten odotusten esiinmarssi oli taitavaan lahja kunnianhimoisille nuorille tekniikan hallitsijoille. Se ei ainoastaan sysännyt makrotaloudellista teoriaa aikaisempaa abstraktimpaan ja matemaattisempaan suuntaan vaan toi mukanaan myös uuden ekonometrisen tyylin, joka oli teknisesti paljon vaativampi kuin vanhat menetelmät, joita se yritti korvata. Työkaluja, joita tarvittiin teorian ja ekonometrian uusien tavaramerkkien aikaansaamiseksi, ei löytynyt vanhempien tutkijoiden varuslaatikoista. Se antoi kilpailuedun nuorille, jotka olivat matemaattisesti paremmin koulutettuja ja mieleltään joustavampia kuin edellinen sukupolvi ja joiden aika ei kulunut muihin harrastuksiin.

Uusi suuntaus sai ylimääräisen onnenpotkun ns. Lucas-kritiikistä, joka antoi syyn pitää aikaisempia ekonometrisiä tuloksia epäluotettavina. Perinteistä keynesiläistä teoriaa ja sen pohjalta rakennettuja suuria makroekonometrisiä malleja alettiin pitää menneisyyden jäänteinä. Keynesiläisen teorian kannattajat alkoivat tuntea syylisyyttä, ja kaikkia keynesiläisiä ajatuksia alettiin pitää aikansa eläneinä. 1980-luvun alussa käytetty sanonta, jonka mukaan »alle 40 vuotiaiden joukosta ei löydy ainuttakaan keynesiläistä», kuvasti hy-

vin (amerikkalaisen) taloustieteen tuolloista tilaa. Sanonta oli tietenkin tarkoitettu koskemaan vain akateemisia ekonomisteja ja niidenkin joukossa vain niitä, jotka toimivat eliittiyliopistoissa. Ei-akateemisten ekonomistien joukosta ei löytynyt käytännöllisesti katsoen yhtäkään uuden klassisen taloustieteen kannattajaa. Tämä kuvaa hyvin sitä jyrkkää ristiriitaa, joka kehittyi toisaalta yliopistoekonomistien ja toisaalta yritysmaailmassa tai julkisessa hallinnossa työskentelevien ekonomistien välille.

Akateemisten ekonomistien eristäytyvä suhtautuminen oli osittain normaalia, väistämättöä ja perusteltuakin. Erilaisten roolien vuoksi tiedemiesten pitäisi keksiä uusia ideoita, kun taas praktikkojen tehtävänä on soveltaa niitä käytäntöön. Mutta toinen hyvinkin tärkeä osa selityksestä perustuu siihen, että eri ryhmät kohtaavat omilla markkinoillaan erilaisen markkinatestin.

Yliopistoissa, kuten muodin maailmassa, on tärkeämpää olla raikas ja luova kuin olla oikeassa. Nokkelista malleista saa vikkellästi julkaisuja. Reaalimaailman tutkimisen voi jättää vähemmän originelleille ajattelijoille. Olen kuullut sanottavan, että akateemiset ekonomistit menestyvät varmimmin keksimällä älykkään todistuksen absurdille väittämälle. Tieteellisten aikakauslehtien lausunnon antajiin ja toimittajiin tehdään vaikutus huikaisella teknisellä ilotulituksella, jota ehkä on höystetty vaikeaselkoisella proosalla.

Valtionhallinnossa tutkijoita palkitaan aivan eri perustein. Siellä on tärkeätä tuottaa oikeita vastauksia — tai paremminkin *näyttää* siltä kuin tuottaisi oikeita vastauksia — eikä yrittää nostaa päätä muita ylemmäksi. Metodologiset innovaatiot ja oikeaoppisuus merkitsevät vähän, teoreettinen nokkeluus ei merkitse mitään, eikä tekninen taituruus ole aina edes suotavaa. Ammattimainen ennusteiden laatija etsii tarkkuutta, ei opillista kunniata. Poliitikka-analyysin tekijä haluaa olla vuorovaikutuksessa päätöksentekijöiden kanssa eikä sokaista heitä tekniikalla.

On selvää, että nämä hyvin erilaiset palkitsemisperusteet luovat helposti kuilun sen vä-

lille mitä akateemiset tutkijat pitävät arvokkaana ja mitä poliitikantekijät pitävät hyödyllisenä. Voidaan kuitenkin kysyä, miksi tämä pätee vuonna 1990 mutta ei 1970-luvun alussa. Kumpi puoli muuttui? Oma näkemykseni on, että yliopistoissa vallinneet palkitsemisperusteet saivat tämän muutoksen aikaan. Mutta sitä en tiedä, miksi näin tapahtui.

Konservatiivisen ideologian rooli

Yhdysvalloissa ja jossain määrin myös muualla on tapahtunut ideologinen siirtyminen oikealle.

Väite, että vallitseva poliittinen ideologia vaikuttaa tiedemiesten antamiin vastauksiin koskien ns. positiivisia kysymyksiä, on vakava syyte mitä tahansa tieteenalaa kohtaan. Mielestäni väitteessä on perää. Selviä ideologisia vaikutteita on havaittavissa uuden klassisen teorian esiinmarssissa yliopistoissa.

Uuden klassisen teorian perusparadigma on läpikotaisin konservatiivinen. Ne, jotka ottavat sen vakavasti talouden toiminnan kuvauksena, ovat taipuvaisia hyväksymään panglossilaisen näkemyksen yksityisistä taloudellisista transaktioista ja suhtautuvat epäluuloisesti valtion väliintuloon. Kun tämä maailmankuva siirretään mikrotaloudesta makrotalouteen, se johtaa teoreettisiin malleihin, joissa suhdannevaihtelut ovat joko terveellisiä, vähämerkityksellisiä tai väistämättömiä — ehkä kaikkea niistä. Tämä taas johtaa siihen, että aletaan suosia *laissez-faire* -politiikkaa. Esimerkiksi *Edward Prescottin* (1986) mukaan »kalliit pyrkimykset stabiloida suhdannevaihteluita toimivat tarkoitustaan vastaan» sen takia, että vapaiden markkinoiden aikaansaamat suhdannevaihtelut ovat parasta, mihin voidaan päästä.

Keynesiläiset eivät hyväksy mitään näistä ajatuksista. Heidän mukaansa koko makrotaloustiede omana osatieteenalanaan perustuu massiiviseen markkinoiden epäonnistumiseen, mikä tulee esiin taantumien aikana ja minkä uusklassinen paradigma sulkee pois. Keynesiläiset uskovat, että taantumukset ovat vahingollisia ja että ne voidaan hoitaa. Siitä syystä he

tukevat valtion väliintuloa taloudellisen aktiiviteetin stabiloimiseksi.

On selvää, että konservatiivinen ja liberaalinen ideologia vaihtelevat voimakkuudeltaan sekä ajallisesti että paikallisesti. Uskon, että uusklassinen teoria voi vetää puoleensa suurta kannattajajoukkoa ainoastaan maassa, jossa oikeistolaisella ideologialla on valta-asema, kuten Yhdysvalloissa 1970- ja 1980-luvuilla. Yhteiskunnalliset tuulet puhaltavat myös akateemisissa norsunluutorneissa.

Monet ovat panneet merkille, että uusi klassinen vallankumous rajoittui pääasiassa Yhdysvaltoihin. Se ei koskaan saanut tukevaa jalansijaa Euroopassa (Englantia lukuun ottamatta). Tämä ei ollut mikään sattuma, sillä *laissez faire* -ideologialla on pitkään ollut enemmän kannattajia Yhdysvalloissa kuin Euroopassa. Ajoitus ei myöskään ollut sattuma. Uusi klassisismi juurtui juuri silloin, kun poliittinen tasapaino Amerikassa oli kääntymässä oikealle. En usko, että sellainen ajattelu olisi voinut saada kannatusta 1960-luvun amerikkalaisissa yliopistoissa.

Samanaikaisesti olen sanonut uuden klassisen taloustieteen teoreettisista ja ideologisista juurista, olisi yhtä hyvin voitu sanoa vanhasta klassisesta taloustieteestä. Mutta 1970-luku ei todistanut *A.C. Pigoun* eikä edes *Milton Friedmanin* uudelleentuloa. Sen sijaan se koki kehityksen kohti *Robert Lucasin* pitkälle teknistyneitä talousteoriaa ja *Thomas Sargentin* korkean teknologian ekonometriaa. Uuden klassisen taloustieteen menestyksen salaisuus piili siinä, että sen onnistui olla ideologisesti taaksepäin katsova ja teknologisesti eteenpäin katsova. Ajan hengen mukaisesti tämä oli voittoisa strategia, tosin se rajoittui lähinnä vain yliopistoihin. Yliopistojen ulkopuolella teoreettisen puhtauden ja teknisten taikatempujen korostaminen (mahdollisesti empiirisen pätevyuden kustannuksella) olivat rasitteita eivätkä etuja.

Pinnallisesti katsoen akateemisten ekonomistien siirtymisen oikealle olisi saattanut odottaa lisäävän taloustieteen hyödyllisyyttä talouspolitiikalle, ainakin Reaganin Amerikassa ja Thatcherin Englannissa, missä poliit-

tiset tuulet puhalsivat siihen suuntaan. Kuitenkin useimmille konservatiivisille poliitikoille oikeistolaisien ekonomistien uskonnollinen omistautuminen *laissez faire* -opeille ja heidän fundamentalistinen sitoutumisensa ajatukseseen, että *homo sapiens* käyttäytyy kuten *homo economicus*, olivat vieraita ja pysyvätkin vieraina. Poliitikkojen on pakko pitää jalat maassa.

Uusi teoria oli aivan liian tekninen päätöksentekijäin ymmärrettäväksi ja aivan liian etäällä todellisuudesta ollakseen sovellettavissa. Lisäksi uuden koulun johtajat, erityisesti Lucas ja Sargent, olivat haluttomia tuputtamaan näkemyksiään päätöksentekijöille, koska heidän mukaansa tiedon taso ei ollut riittävää talouspoliittisten suositusten esittämiseksi. Sitä paitsi uuden klassisen teorian empiiriset implikaatiot osuivat kauas kohteestaan.

Näistä syistä yliopistomaailmaa pyyhkäisyt teoria sai tuskin edes väreilyä aikaan talouspolitiikan maailmassa. Se jätti taloustieteen ja talouspolitiikan välisen suhteen jonkinlaiseksi limboksi, josta toipuminen on vasta vaivoin alkamassa. Vanha teoria oli saatettu huonoon valoon myös päätöksentekijöiden silmissä. Toisaalta uuden teorian talouspoliittiset implikaatiot olivat joko olemattomia tai ne loukkasivat tervettä järkeä³.

Talousteorian luonne

Talousteorian luonne tulee vastaan siinä, että se on liian tiukasti kytkeytynyt abstraktiin teoriaan.

Pelien pelaaminen on osa kaikkia tieteitä, mutta minusta tuntuu, että taloustiede yleensä ja makrotaloustiede erityisesti on vienyt pelien pelaamisen liian pitkälle ja irtautunut todellisuudesta. Tunnumme kärsivän ilmiöstä, jota on osuvasti kutsuttu »fyysiikan kadehtimiseksi». Meidän tapauksessamme kadehtimme eniten teoreettisia ja matemaattisia fyysiikan aloja.

³ Esimerkkeinä käyvät finanssipolitiikan merkityksetömyys (velkaneutraalisuus) ja odotetun rahapolitiikan olemattomat vaikutukset reaalityönteeseen.

Uuden klassisen taloustieteen voittokulku yliopistoissa perustui varmaankin tähän talousteorian luonteeseen ja ekonomistien lujaan lojaliteettiin sitä kohtaan. Maineikkaaseen teoreettiseen perintöönsä vedoten ekonomistit pyrkivät tekemään eron itsensä ja alempien yhteiskuntatieteiden harrastajien välille.

Taloustieteen maailmassa rationaaliset ja omaa etuaan ajavat ihmiset optimoivat annettujen rajoitusten antamissa puitteissa. Optimoinnista seuraavat päätökset vaikuttavat hyödykkeiden kysyntään ja tarjontaan, joiden perusteella hinnat markkinoilla määräytyvät. Hinnat vuorostaan ohjaavat voimavarojen allokointia ja tulojen jakautumista. Ilman ulkopuolista puuttumista markkinat ovat kilpailuvia ja ne tasapainottuvat hintojen avulla. (Tässä kohtaa konsensus alkaa rapistua.)

Nämä ovat uskomme peruspilarit. Ne tekevät taloustieteestä kokonaisuuden ja luovat sellaista yhteenkuuluvuutta, mikä muilta yhteiskuntatieteilijöiltä puuttuu. Oikein tai väärin, ne saavat ekonomistit osoittamaan imperialistista suhtautumista muihin yhteiskuntatieteisiin tavalla, mikä muistuttaa Kiplingin asennoitumista Intiaan. Koska olemme tiukan teoreettisen oppirakennelman haltijoita, meidän pitäisi suhtautua pakanoihin lempeästi ja armollisesti, mutta samalla meidän tulisi johdonmukaisesti pyrkiä levittämään omaa uskoamme.

On kuitenkin syytä pitää mielessä, että keskeinen taloustieteellinen paradigma on kokonaan *mikrotaloudellinen*. Yhteiselo mikrotaloustieteen ja keynesiläisen makrotalousteorian välillä on parhaimmillaankin epämukavaa. Joissakin keynesiläisissä malleissa palkkatyöntekijät eivät ole rationaalisia. Heillä saattaa olla vaikeuksia erottaa toisistaan nimellisiä ja reaali-palkkojen muutokset. Kuitenkin todellisuudessa suhteellisilla palkoilla ja kohtuullisuuden periaatteilla ilmeisesti on merkitystä työvoimamarkkinoilla. Päätöksentekijät joutuvat usein sellaisiin tilanteisiin, missä optimaalisia ratkaisuja ei enää voi kuvata neoklassisten rajaehtojen avulla. Markkinat eivät ehkä tasapainotu, ja niillä voi esiintyä liikatarjontaa pitkiäkin aikoja. Näissä ja

monissa muissakin tapauksissa keynesiläisiä on jo kauan pidetty neoklassiseen temppeeliin tunkeutuneina väärän uskon edustajina.

Uusklassinen fundamentalismi on kokenut nousu- ja laskukausia vuosikymmenien ajan. Maailmanlaajuiset lamat 1920- ja 1930-luvuilla kaivoivat vakavasti maata sen alta ja ta-soittivat tietä keynesiläiselle vallankumoukselle. Vaurauden kasvu 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa todennäköisesti auttoi vahvistamaan sitä. Uusi klassinen taloustiede merkitsi hyvin eksplisiittisesti uusklassisen ortodoksin paluuta. Lucasin (1987) mukaan »palattiin niille lähteille, joista totuus ainoastaan voidaan löytää».

Metodologinen puhtaus vetää viettelevästi puoleensa matemaattisesti orientoituneita tutkijoita, mikä auttaa selittämään sen, miksi rationaaliset odotukset sidottiin niin intiimisti keskusteluun. Odotusten mallittaminen rationaaliseksi, s.o. optimaaliseksi suhteessa saatavissa olevaan informaatioon, on analogista sille, että kuluttajat esitetään hyödyn ja tuottajat voiton maksimoijina. Rationaaliset odotukset olivat siten luonnollinen seuralainen sille liikkeelle, joka oli pyrkimässä »takaisin perusasioihin». Itse asiassa niistä tuli liikkeen tärkein käyttövoima.

Ei siis ollut sattumaa, että ne, jotka suosivat ilman kitkaa toimivia, optimoivaan käyttäytymiseen ja markkinoiden tasapainottumiseen perustuvia malleja, tunsivat vetoa rationaalisiin odotuksiin käyttäytymishypoteesina vaivautumatta etsimään sille mitään evidenssiä. Se, että uusi klassisismi omi rationaaliset odotukset itselleen (ja jätti »irrationaaliset» odotukset keynesiläisille), auttoi uutta teoriaa löytämään uusia kannattajia samalla tavalla kuin kuuluisuuksien nimet auttavat myymään tuotteita. Teoreettisesti orientoituneet ekonomistit oli saatu suojeiksi rationaalisille odotuksille, ja sen mukana he saivat käyttöönsä koko uuden klassisen teorian paketin.

Kolmesta mainitusta tekijästä uskon tämän viimeksi mainitun tehneen eniten hallaa akateemisen taloustieteen ja talouspolitiikan välillä aikaisemmin vallinneelle symbioottiselle suhteelle.

Mitä etäisemmäksi ja abstraktimmaksi taloustieteellinen teoria tulee, sitä vähemmän sillä on kosketusta siihen sotkuiseen todellisuuteen, jossa me elämme, ja sitä vähemmän sillä on merkitystä päätöksentekijöitä askarruttavien kysymysten kannalta. Mitä enemmän ruokimme teoriaa ja laiminlyömme empiiristä tutkimusta, sitä vähemmän tieteenalallamme on sanottavaa päätöksentekijöille. Ekonomistien ja päätöksentekijöiden välinen suhde — ja luultavasti koko tieteenala — olisi tänään paljon paremmassa kunnossa, mikäli akateemisten ekonomistien joukossa olisi enemmän sellaisia ihmisiä, jotka ovat jättäneet kesken lääketieteen opinnot kuin niitä, jotka ovat pudonneet matematiikan opinnoista.

Lucas-kritiikki edisti intellektuaalisen painopisteen siirtymistä empiirisestä tutkimuksesta teoriaan ja teorian piirissä entistä pikkutarkemmin spesifioituihin optimointimalleihin. Lucas väitti *a priori* perustein, että ekonometrinen talouspolitiikan analyysi saattaa olla vakavalla tavalla harhaanjohtava, mikäli talouspoliittinen regiimi olennaisesti muuttuu. Ilman mitään evidenssiä siitä, että jokin sellainen muutos olisi tapahtunut tai siitä että Lucasin esittämä ongelma olisi ollut empiirisesti tärkeä, akateemiset ekonomisit julistivat aikaiseman makrotaloustieteellisen tradition kokeneen intellektuaalisen haaksirikon ja hylkäsivät laivan.

Käsitteellisesti Lucas-kritiikkiä voi pitää oikeana, ja jossain määrin se onkin ohjannut makroekonometristen mallien kehittämistä siten, että odotuksiin on kiinnitetty aikaisempaa vakavampaa huomiota. Samanaikaisesti kritiikki kuitenkin edisti ekonometristä nihilismia ja edisti akateemisten tutkijoiden paluuta teorian turvaan.

Lähestyttäessä 1970-luvun loppua keynesiläinen teoria ja siihen perustuva ekonometrinen tutkimus olivat yliopistoissa joutuneet huonoon valoon. Näin syntyi kaksi tyhjiötä. Uusi klassinen taloustiede tarjoutui täyttämään teoreettisen tyhjiön. Se tyydytti akateemisia tutkijoita, mutta todellisuudelle vieraa siitä ei ollut mitään hyötyä päätöksenteki-

jöille. Syntyneitä empiiristä tyhjiötä ei täyttänyt mikään. Yhdysvalloissa tämä tilanne vapautti näyttämön ns. tarjonnan taloustieteelle. Euroopassa se teki tilaa talouden halvaantumiselle ja kasvavalle työttömyydelle. Tästä pääsemmekin käsittelemään niitä epäonnistumisia, jotka ovat tulleet vastaan neuvonantomarkkinoiden kysyntäpuolelta.

3. *Neuvojen kysyntä: politiikan epäonnistuminen*

Politiikot, byrokraatit ja valistunut yleisö kaikkialla maailmassa sai yliopistojen kautta oppia, että keynesiläinen taloustiede oli käynyt epäluotettavaksi. Ulkopuolisina heillä ei ollut kykyä eikä kiinnostustakaan ymmärtää teknisiä argumentteja. Näin ollen heillä ei voinut olla mitään riippumatonta vertailupohjaa, jonka perusteella he olisivat voineet arvioida syytteen oikeellisuutta. Mutta he kykenivät hyvin näkemään sen, että 1960-luvun konsensus oli murtunut. Tiedemiehethän riitelivät sellaisista peruskysymyksistä, joita aikaisemmin oli totuttu pitämään ratkaistuina.

Samanaikaisesti sekä poliitikot että heidät valinneet kansalaiset näkivät taloudellisten ennusteiden menevän vikaan ja talouden kehityvän väärään suuntaan. Kumpikaan näistä ilmiöistä ei rajoittunut vain Yhdysvaltoihin. Molemmat olivat maailmanlaajuisia.

Ensimmäisen öljykriisin jälkimainingeissa syntynyt stagflaatio yllätti jokaisen. Perinteinen keynesiläinen teoria oli keskittynyt kokonaiskysynnän vaihteluihin. Jälkeenpäin ajatellen se oli vakava puute, sillä se piti yllä käsitystä, että inflaation ja työttömyyden välisen korrelaation pitäisi aina olla negatiivinen. Asia on näin ainoastaan, mikäli kokonaiskysyntä dominoi taloudellisia vaihteluita. Mutta kun talous kohtaa merkittäviä häiriöitä kokonaistarjonnassa, teoria ei anna mitään tämän kaltaisia implikaatioita. Kuitenkin stagflaatio leimattiin täydelliseksi mysteerioksi keynesiläiselle teorialle ja sen vuoksi evidenssiksi sitä vastaan.

Uudet klassikot rohkaisivat tällaista asen-

noitumista esittäessään, että koko keynesiläinen taloustiede pitäisi saattaa hautaan yhdessä Phillips-käyrän kanssa. Lucas (1981) viittasi USA:n Phillips-käyrään kirjoittaessaan, että »keynesiläinen ortodoksia on pahassa pulassa, pahimmassa missä soveltava teoria koskaan voi olla: se tuntuu antavan täysin vääriä vastauksia makrotalouspolitiikan kaikkein tärkeimpiin kysymyksiin».

Mielestäni Lucas oli täysin väärässä. On tietysti totta, että ennen vuotta 1972 estimoidut Phillips-käyrät olivat sopimattomia ottamaan huomioon sellaisia ruoan ja energian hintashokkeja, jotka hallitsivat ajanjaksoa vuodesta 1972 vuoteen 1981. Siitä syystä ne aliarvioivat inflaation suuruuden. Mutta on myös totta, että keynesiläiset lisäsivät nopeasti tarjontapuolen muuttajat (kuten öljyn hinnat tai tuontihinnat) teoriaan, joka siihen saakka oli ollut kokonaan kysyntäpainotteinen. Pian tämän jälkeen tarjontahäiriöt lisättiin myös empiirisiin Phillips-käyräytälöihin. Lukuisissa tutkimuksissa oli 1980-luvun alkupuolelle tullessa osoitettu, että tavanomainen Phillips-käyrä tarjontashokkimuuttujilla täydennettynä sopi USA:n dataan erittäin hyvin myös 1970- ja 1980-lukujen osalta.

Seuraava tupakkarasian kanteen tehty laskelma auttane selvittämään edellä sanottua myös niille, jotka eivät luota ekonometriaan tai eivät osaa lukea ekonometrisia tuloksia. Keynesiläiset ekonomistit kehittivät Yhdysvalloissa 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa ns. Brookingsin peukalosäännön. Sen mukaan jokainen vuosi, jolloin työttömyys ylittää ns. luonnollisen tasonsa yhdellä prosenttiyksiköllä, alentaa inflaatiouvauhtia 0.4–0.5 prosenttiyksiköllä. Käyttämällä 5.4 prosenttia ns. luonnollisen työttömyyden tasona havaitaan, että vuosien 1980 ja 1985 välisenä aikana toteutunut työttömyys oli kaikki vuodet mukaan lukien yhteensä 16 prosenttia tämän tason yläpuolella. Samana ajanjaksona inflaatiouvauhti aleni 6–7 prosenttiyksikköä. Kun huomataan, miten hyvin peukalosääntö toimii, ymmärretään myös, miksi konventionaalinen Phillips-käyrä sopii varsin hyvin 1980-luvun aineistoon.

Miksi sitten Phillips-käyrän väitettyä kuolemaa julistettiin niinkin laajalti ja äänekkäästi? Uskon syyn löytyvän kahden tapahtuman yhteensattumasta. Näistä toinen on historiallinen ja toinen intellektuaalinen.

Ensinnäkin tarjontahäiröiden dominoidessa 1970-luvun aineistoa inflaation ja työttömyyden välinen tuttu negatiivinen korrelaatio katosi. Phillips-käyrää ei enää voitu esittää kahdessa ulottuvuudessa. Niistä, jotka eivät olleet oppineet ajattelemaan tarpeeksi monimutkaisesti pystyäkseen tekemään eroa yksinkertaisten korrelaatioiden ja monimuuttujariippuvuuksien välillä, tämä tuntui merkitsevän samaa kuin Phillips-käyrän kuolema.

Toiseksi Lucas-kritiikki ekonometrasta politiikka-analyysia kohtaan antoi elegantin *a priori* perustelun sille, miten siirtyminen inflatoriseen talouspolitiikkaan voi tuhota empiirisen Phillips-käyrän.

Kun akateemiset ekonomistit tutustuivat Lucas-kritiikkiin, he laskivat yhteen kaksi ynnä kaksi ja syöksyivät sopulien tavoin joukolle väärään johtopäätökseen. Tosiasia oli, että (a) inflaatio oli kiihtynyt ja että (b) inflaation ja työttömyyden välinen korrelaatio oli muuttunut. Tästä tehtiin johtopäätös (jota tosin ei testattu), että (b) oli (a):n seuraus, ts. Phillips-käyrä oli siirtynyt, koska hallitus oli omaksunut aikaisempaa inflatorisemman talouspolitiikan. Tosiasiansa tarjontashokit tekevät mahdolliseksi huomattavasti vähäparametrisemman selityksen sekä inflaation kiihtymiselle että Phillips-käyrän siirtymiselle. Tämä selitys voidaan lisäksi asettaa empiiriseen testiin. Siitä huolimatta akateemiset ekonomistit ainakin Yhdysvalloissa valitsivat *en masse* Lucasin selityksen ja hylkäsivät samalla keynesiläisyyden.

Mutta oli myös muita syitä, miksi keynesiläisyys joutui epäsuosioon. Yksi niistä oli se, että keynesiläiset tyypillisesti pitävät työttömyyttä suurempana ongelmana kuin inflaatiota. Noin vuosikymmenen kestäneen nopean inflaation aikana (täsmälliset ajanjaksot eroavat maittain) tällainen normatiivinen suhtautumistapa joutui enenevässä määrin riitaan yleisen mielipiteen kanssa. Ei yleisö eivätkä si-

ten myöskään poliitikot olleet halukkaita kuuntelemaan sellaisia ekonomisteja, jotka eivät suhtautuneet inflaatioon tarpeeksi vakavasti. Koska yleisö ei kyennyt tekemään eroa *joidenkin* keynesiläisten ekonomistien *normatiivisten* väitteiden ja *kaikkien* keynesiläisten kannattamien *positiivisten* väitteiden välillä, se hylkäsi koko listan suosituksia.

Heikoilla ennusteilla on ollut oma vaikutuksensa tapahtumiin. Itse tunnen hyvin vain USA:n kokemuksen, mutta uskon, että vastaavia tapauksia voidaan löytää useimmista suurista teollisuusmaista. Ekonomistit olivat tottumattomia ajattelemaan tarjontashokkien vaikutuksia, mistä syystä he aliarvioivat vuosien 1973—1975 taantumien vakavuuden vielä senkin jälkeen, kun ensimmäinen öljyshokki oli jo tapahtunut. Koska he eivät myöhemmin kyenneet ennustamaan toista öljyshokkia, he aliarvioivat pahasti vuosien 1979 ja 1980 inflaation. Seuraavaksi 1980-luvun alkupuolella tapahtunut rahan kiertonopeuden huomattava hidastuminen teki rahapolitiikasta paljon tiukemman kuin mitä USA:n keskuspankki oli tarkoittanut tai mitä ekonomistit olivat pitäneet todennäköisenä. Niinpä inflaatio aleni nopeammin ja työttömyys nousi korkeammalle kuin mitä ennusteiden laatijat olivat odottaneet. Lopulta monet tunnetut ekonomistit epäilivät vuonna 1983, että Yhdysvaltain talous ei voisi toipua taantumasta kovinkaan nopeasti sen takia, että reaalikorot pysyivät korkeina. Tämä epäily osoittautui myöhemmin vääräksi.

Yleisölle stagflaatio, korkea inflaatio ja heikot ennusteet tuntuivat kaikki todistavan keynesiläistä taloustiedettä vastaan. Tämä päätelmä oli monestakin syystä väärä:

- (a) Miltään makrotaloudelliselta mallilta ei voida edellyttää, että se voisi ennakoita öljykartellin toimenpiteet. Keynesiläistä taloustiedettä paikattiin hyvin nopeasti siten, että sen avulla voitiin arvioida tarjontahäiriöiden vaikutuksia. (Tällaista paikasta se todellakin tarvitsi.)
- (b) Taloustiede pystyy tuottamaan ainoastaan *ehdollisia* ennusteita. Inflaation nopea ale-

neminen vuosien 1980 ja 1984 välillä antaa tästä hyvän esimerkin. Ehdollisena työttömyyden kehitykselle USA:n datalla estimoidut Phillips-käyrät pystyivät jäljittämään inflaation alenemista erittäin hyvin. Mutta tokkopa yksikään ennusteen laatija uskoi vuonna 1980 siihen, että keskuspankki tulisi sallimaan työttömyyksen nousun 10 prosentin rajan yläpuolelle vuonna 1982. Siitä syystä käytännöllisesti katsoen kaikki yliarvioivat inflaatiovauhdin näinä vuosina.

- (c) Jos jokin teoria silloin tällöin tekee pahoja virheitä, kuten keynesiläinen teoria teki rahan kiertonopeuden kohdalla 1980-luvun alussa, siitä ei välttämättä seuraa, että sen näkyvin kilpailija olisi parempi. Eihän laulukilpailun voittajaakaan julisteta ensimmäisen esityksen jälkeen. Minusta tuntuu, että ajanjakson 1975—1985 tapahtumat ovat merkinneet uudelle klassiselle teorialle huonompia uutisia kuin keynesiläiselle taloustieteelle⁴.

Yllä mainitut näkökohdat ovat ehkä liian vaikeita talouspoliittisen päätöksenteon maailmassa, missä taloudellinen lukutaidottomuus rehottaa ja missä iskevät mainoslauseet myyvät paremmin kuin monimutkaiset selitykset, jotka ovat täynnä jos-, ja- ja mutta-sanoja, ja missä jokaiseen kysymykseen täytyy antaa vastaus välittömästi⁵. Emme saa koskaan unohtaa, että englanninkielien sanoissa *policy* ja *politics* on neljä ensimmäistä kirjainta yhteistä. Kun jälkimmäisen kanssa ollaan tekemisissä, silloin on usein tärkempää se, että ehdotus *kuulostaa* oikealta kuin että se *on* oikea. Olen toisessa yhteydessä esittänyt, että seuraavat kolme tekijää muuttavat hyvän talouspolitiikan (*policy*) huonoksi politiikaksi (*politics*):

⁴ Esimerkiksi työttömyys ei ole vaihdellut satunnaisesti luonnollisen tasonsa ympärillä. Ennustettavissa oleva monetaarinen kontraktio näyttää saaneen aikaan syviä taantumakausia. Teoreettinen ennuste finanssipolitiikan tehottomuudesta Barron neutraliteetin mielessä näyttää tulleen osoitetuksi vääräksi.

⁵ Blinder (1987) käsittelee näitä seikkoja laajemmin.

- * *Tietämättömyys*: Iskulauseet ja myyntiki-
kat, joissa ei ole juuri muuta kuin hurskas-
ta toiveajattelua, purevat usein parhaiten
äänestäjiin. Niissä ilmenevä intellektuaali-
sen johdonmukaisuuden puute ei ole mi-
kään haitta.
- * *Ideologia* pääsee häiritsemään rationaalis-
ta ajattelua.
- * *Edunvalvontaryhmät*: Monissa kysymykses-
sä ryhmäkohtaiset saavutetut edut merkit-
sevät paljon enemmän kuin kansalliset edut.

Jokainen, joka on työskennellyt päätök-
senteko- tai neuvonantoelimissä tietää, että
paine antaa nopeasti (mikä tahansa) vastaus
on usein valtavan suuri. Vastausten pitäisi
mieluummin olla yksinkertaisia. Mutta moni-
mutkaisiin kysymyksiin ei usein ole muita kuin
monimutkaisia vastauksia, joiden saavuttami-
seksi tarvitaan kärsivällisyyttä, asioiden tark-
kaa tutkimista ja empiirisen evidenssin sovel-
tamista. Kaikki tämä vie aikansa. Taloudelli-
silta neuvonantajilta ei pitäisi vaatia vastaus-
ta jokaiseen kysymykseen eiliseen mennessä.

Kaikista näistä syistä väitän, että epäonnis-
tumiset neuvonantomarkkinoiden kysyntä-
puolella ovat olleet ainakin yhtä suuria kuin
markkinaepäonnistumiset tarjontapuolella.
Luulen, että ongelma on hyvin yleinen, kos-
ka hyvä taloustiede usein tuottaa huonoa
politiikkaa⁶.

4. Repeämän paikkaaminen

Voidaanko akateemisten makroekonomistien
ja päätöksentekijöiden välillä kerran vallinnut
onnellinen avioliitto vielä elvyttää? Ehkä.
Mutta se ei tule tapahtumaan kovinkaan pian.
Edellä käydyn keskustelun perusteella voidaan
luetella joitakin tekijöitä, joita sovinnon ai-
kaansaamiseksi tarvitaan.

Ensinnäkin siihen tarvitaan hyvää tuuria.
Taloudelliset ennusteet — olivatpa ne peräi-
sin suurista rakennemalleista tai rakenteetto-
mista aikasarjamalleista — ovat tarkempia,
kun ajat ovat levolliset. Mutta ne menevät

usein vikaan silloin, kun tapahtumat käyvät
myrskyisiksi. Tämän kaltainen maininta ei
kerro mitään taloudellisten ennusteiden laa-
dusta. Se pelkästään toteaa sen, että ennus-
teet osuvat paremmin oikeaan silloin kun sa-
tunnaishokit ovat pieniä.

Itse asiassa USA:ssa makrotaloudelliset en-
nusteet ovat kolmen viime vuoden ajan olleet
melko tarkkoja, mikä paljolti riippuu siitä, et-
tä sekä bruttokansantuotteen reaalkasvu et-
tä inflaatiovauhti ovat olleet suhteellisen va-
kaita. Peräkkäisillä hyvillä ennusteilla on suu-
ri merkitys ekonomisteja kohtaan tunnetun
luottamuksen palautumiselle, vaikka siihen ei
olisikaan mitään varsinaista syytä. Todennä-
köisyys sille, että hyvä tuuri ennusteiden osu-
vuudessa jatkuisi, on tällä hetkellä alle 50 pro-
senttia. Yhdysvaltain talous häilyy taantumun
rajoilla, eivätkä ekonomistit ole koskaan ol-
leet hyviä ennustamaan suhdanteiden käänne-
pisteitä tai taantumun syvyyttä.

Hyvässä onnessa on toinenkin elementti, jo-
ka luultavasti jää meiltä amerikkalaisilta saa-
vuttamatta. Taloudelliset neuvonantajat ja
poliittiset päätöksentekijät ovat samalla aal-
topituudella silloin, kun ekonomistit kertovat
poliitikoille sen, mitä nämä haluavat kuulla.
Yhdysvaltain tapauksessa kuka tahansa vas-
tuuntuntoinen ekonomisti tulee vielä tulevina-
kin vuosina suosittamaan kenelle tahansa
poliitikolle verojen nostamista ja/tai julkisen
kulutuksen supistamista. Tämän ajan amerikkalaiset poliitikot reagoivat tällaisiin ehdotuksiin vähän samalla tavalla kuin lapset reagoivat heille tarjottuun kalanmaksäöljyyn. Eikö joku voisi ampua moisten ehdotusten esittäjää? Epäsointu ekonomistien suositusten ja poliitikkojen toiveiden välillä tulee vaikeuttamaan sovinnontekoa vielä vuosia. Krooninen budjettivaje näyttää olevan erityisesti amerikkalainen ongelma, joten tässä suhteessa muilla mailla on enemmän toivoa.

Toiseksi tarvitsimme päättäjäkuntaan nykyistä enemmän ymmärtäväisiä ihmisiä. Tekijät, jotka muuttavat hyvän taloustieteen huonoksi politiikaksi, ovat aina läsnä, mutta niiden aste voi vaihdella. Jotkut poliitikot ovat periaatteellisia ja avoimia valtiomiehiä, kun

⁶ Tämä on pääteema teoksessa Blinder (1987).

taas toisilla korostuu poliittisuus, opportunistisuus ja itsepäisyys. Edelliset luultavasti käyttävät enemmän ja paremmin hyväkseen taloudellisia neuvonantajia kuin jälkimmäiset.

Kolmanneksi taloudellinen neuvonanto saa lisää painavuutta jos ja kun yliopistoissa jälleen saavutetaan jonkinlainen konsensus makrotaloudellisissa kysymyksissä. Niin kauan kuin makrotaloudellinen ammattikunta yliopistoissa on riittävä ja jakautunut, päätöksentekijät suhtautuvat saamiinsa neuvoihin epäilevästi. Ovatko näkymät uuden konsensuksen syntymisestä valoisa? Eivät lähiaikoina. Mutta taivaanrannassa voidaan nähdä jonkinlaista valon pilkahdusta. Uuden klassismin kukoistusaika on kaukana takana. Keynesiläisen teorian uudet kehityssuunnat pitävät yllä toivoa siitä, että tulevaisuus on menneisyyttä parempi.

Neljäs ja tärkein kohta tulee viimeiseksi. Akateemisten ekonomistien on orientoituttava uudelleen empiirisen tutkimuksen suuntaan. Heidän täytyy pureutua maailmaan sellaisena kuin se on eikä sellaisena kuin he haluaisivat sen olevan. Tällainen kehitys on vasta alkamassa. Ammattikuntaa viime vuosina räsittänyt tuhoisa sodankäynti on valitettavasti tehnyt myös keynesiläisestä taloustieteestä aikaisempaa abstraktimman ja teoreettisemmän.

Keynesiläisyys ei joutunut epäsuosioon siitä syystä, että sen empiiriset implikaatiot olisivat olleet väärinä vaan siksi, että sen teoreettiset perusteet olivat huojuvat. Sitä syystä vii-

meaikaiset ponnistukset on tähdätty tukemaan itse teoriaa, mikä sinänsä on hyvin perusteltua. Mutta se on mielenkiintoista ja tärkeää vain yliopistoissa. Sellaisia tutkimustuloksia, jotka koettaisiin hyödyllisiksi myös Washingtonissa, Bonniassa, Tokiossa tai Helsingissä, saaneimme odottaa vielä jonkin aikaa.

Kirjallisuus

- Barro, R.J.(1977): »Unanticipated Money Growth and Unemployment in the United States», *American Economic Review* 67, 101—115.
- Blinder, A.S. (1987): *Hard Heads, Soft Hearts: Tough-Minded Economics for a Just Society*. Addison Wesley: Reading, Mass.
- Blinder, A.S. (1990): »Economic Policy and Economic Science: The Case of Macroeconomics» julkaisussa Newton, K., T. Schweitzer ja J-P. Voyer (toim.), *Perspective 2000*, Ottawa: Ministry of Supply and Services (Proceedings of a Conference Sponsored by the Economic Council of Canada, December 1988), 283—295.
- Lucas, R.E (1981): »Tobin and Monetarism: A Review Article», *Journal of Economic Literature* 19, 558—567.
- Lucas, R.E (1987): *Models of Business Cycles*, Oxford: Basil Blackwell.
- Prescott, E. (1986): »Theory Ahead of Business Cycle Measurement», *Federal Reserve Bank of Minneapolis, Research Department Staff Report* 102.
- Samuelson, P. (1962): »Economists and the History of Ideas», *American Economic Review* 51.